

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 29/2013

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Else-Marie Merckoll

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter
forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt
kompensasjonsordning.

Beslutningsdato: 19. november 2013

I behandlingen har deltatt: Ragnhild M. Hagen
Eva Klepsland Drageset
Odd Helge Olsen
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen tas til følge – skadelidte har krav på
kompensasjon tilsvarende 35 G.
Saksomkostninger for klageomgangen dekkes i
sin helhet.

***

1. Sammendrag av saksgangen

██████████ ble i vedtak av 27.8.12 tilstått billighetserstatning kr. 319 363,-. Samtidig fikk han avslag på krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften). Vedtaket ble foreløpig påklaget 28. august 2012. Utdypende begrunnelse ble gitt i brev av 3. oktober 2012. For Klagenemnda møtte skadelidte sammen med sin advokat.

██████████, født ██████████, heretter kalt skadelidte, deltok i FN-tjeneste i ██████████ fra ██████████. Om skadelidtes bakgrunn fremgår det at han er født og oppvokst i ██████████. Skadelidte forteller at han hadde en god barndom, nær familie og venner uten noen slektsbelastning, at han var aktiv i idrett frem til 17-18 års alder og at skolen gikk greit.

Det foreligger ingen spesielle hendelser eller sosiale forhold for skadelidte i årene før tjenesten. Han avtjente førstegangstjenesten ved ██████████ i 1975-1976. Etter endt førstegangstjeneste søkte skadelidte politihøgskolen. Opptak ved politihøgskolen stiller spesielle og høye krav til psykisk helse og sosial tilpasning. Det foreligger i ingen sykemeldinger eller trygdesaker forut for tjenesten som skulle tilsi at skadelidtes fysiske eller psykiske helse ikke var god. Han tjenestegjorde ca. 1,5 år ved ██████████ politistasjon frem til mars 1978, da han fikk permisjon for å avtjene FN-tjeneste. I mars ██████████ ble han kalt inn i ██████████, hvor han avtjente 6 måneder frem til ██████████.

Den første perioden i ██████████ var preget av nokså kaotiske forhold og til tider hektisk med mange skarpe episoder, hendelser og forflytninger. Han ble utsatt for flere sterke opplevelser som aldri ble debriefet eller bearbeidet på annen måte. Den korte forberedelsen før utreise sto ikke i forhold til den virkeligheten han møtte.

Alkoholvanene i ██████████ var preget av et høyt forbruk, hvilket fortsatte etter hjemkomst. Siden hjemkomst har hele hans liv vært preget av unnvikende mestringsstil både i forhold til utdanning, yrke, sosialt og familiært, herunder relasjon til ektefellen. Han har tidligere ikke hatt mareritt, men våknet nå opp urolig, stresset, redd og med symptomer forenlig med aktivering, med det resultat at han ofte er trett, uopplagt og med dårlig konsentrasjon. Han har hele tiden etter tjenesten unngått sosiale settinger og funnet unnskyldninger for å unngå situasjoner som kunne minne ham om episoder fra ██████████. Han har konsekvent ikke villet se filmer av voldelig karakter, spille krigspill og lignende med sine barn. Da han etter hjemkomst begynte på Politiskolen, måtte han slutte etter noen måneder. Oppstilling om morgenen, uniformer og andre forhold knyttet til politiutdanningen, trigget gjenopplevelser av traumatiske hendelser, og genererte et forhøyet stressnivå og angst.

Den ██████████ 1987 var skadelidte utsatt for en trafikkulykke. Han ble overkjørt av en buss, hvor huden ble avrevet i skrittet og på begge sider av setet, herunder bekkenpartiet. Det var betydelige muskelskader med avrivning av setemuskulatur, merker etter hjulene opp til venstre skulderblad, knusningsskade av venstre hånd, samt skade av ansiktet. Han fikk luftlekkasje til lungesekken, tykktarmskade som ble operert med utlagt tarm. Skadelidte kom seg gradvis og fire uker etter skaden ba han om å få snakke med en psykiater. Psykiateren konkluderte med at skadelidtes reaksjon på ulykken var adekvat. Han var innlagt på sykehus i fem uker, og sårstell regelmessig etter dette. Den utlagte tarmen ble operert tilbake i 1988. I 1988 fikk skadelidte en del problemer med venstre hånds lillefinger, og med å sitte, samt korsryggsmerter.

Han fikk uføreytelser i 1989 og ble attført til 50 % arbeid som miljøarbeider.

I oktober 1989, to og et halvt år etter ulykken, hadde skadelidte fortsatt problemer med både funksjon og smerter. Han gikk på landbruksskolen på [REDACTED], men kunne ikke følge undervisningen mer enn et par timer om dagen. Han fikk etter hvert påvist en meget besværlig smertetilstand som følge av skaden påført ved trafikkuulykken.

Skadelidte ble tilstått full uføretrygd med virkning fra oktober 1991. Fra mars 1993 forsøkte han å komme tilbake i arbeid, og uføretrygden ble redusert med 50 %. Skadelidte fikk igjen innvilget full uførepensjon fra november 2010. Legen ved [REDACTED] Sykehus bekrefter at det var den kroniske smertetilstanden med overfølsomhet som hadde vært mest fremtredende siden ulykken i 1987. Behandlingen har ikke hatt nevneverdig effekt.

Skadelidte har siden januar 2011 fått behandling for sine psykiske plager.

Skadelidte har fremsatt krav om erstatning for psykiske senskader etter FN-tjenesten. I den forbindelse ble det innhentet spesialisterklæring fra psykiater Reidar Schweps, Volvat medisinske senter. Han konkluderer med at det foreligger en selvstendig psykisk belastningsskade, og diagnostiserer skadelidte med vedvarende personlighetsforandring etter katastrofale livshendelser (F43.1 eller F62.0). Han kommer videre til at det er årsakssammenheng mellom tjenesten og den psykiske belastningslidelsen og den varig medisinske invaliditeten settes til 35 %.

Det foreligger også en uttalelse av 26.8.11 fra psykiater Sverre Hougsnæs, leder ved Militær Psykiatrisk Poliklinikk, som over lengre tid, 19 konsultasjoner, har behandlet skadelidte etter at han selv tok kontakt.

Psykiater Sverre Hougsnæs uttaler at "Gjennom mer enn 30 år har hans ubehandlede posttraumatiske symptomer og hans unnnvikende mestring bidratt til at han i dag fremstår med en kompleks og sammensatt PTSD. I tillegg til de rene PTSD plagene fremstår han med emosjonell labilitet og periodisk alvorlig depresjon." Det fremgår av uttalelsen at skadelidte nå har begynt å forholde seg til [REDACTED] tiden, snakker om den til barn, kone, oppsøkt veteraner og andre med erfaringer fra dette – gjort ham godt, men også smertefullt. I "in-session" eksponeringer hos Hougsnæs har hans angst og uro noen ganger utløst rene panikkanfall. Det psykoterapeutiske arbeidet med dette har bidratt i øket grad til depresjon. Hougsnæs konkluderer med at i denne saken er tvilen liten da skadelidte fremstår med en sikker PTSD ved utredningen 33 år senere. Innslag av hans smerter på slutten av 1980-tallet " var forklarbare på bakgrunn av hans kroniske stress og aktiveringslidelse. Videre fremstår [REDACTED] som troverdig. Ingen mistanke om simulering eller aggravering...". Hougsnæs er av den oppfatning at [REDACTED] ville med høy grad av sannsynlighet hatt samme symptombilde selv om ulykken ikke hadde inntruffet. Hougsnæs er også tilbøyelig til å støtte [REDACTED] forklaring om at trafikkuulykken hadde en modererende effekt på hans allerede eksisterende psykiske lidelse. Hans liv før ulykken var preget av selvmedisinering med alkohol og en unnnvikende mestringsstil. Ulykken medførte at han gikk i seg selv, reflekterte over egen situasjon og hvordan livet var blitt. Han greide etter ulykken å redusere og i lange perioder fjerne det skadelige alkoholforbruket han hadde utviklet i [REDACTED].

2. Nemndas vurdering

Nemnda legger til grunn at skadelidte har en varig psykisk belastningsskade som følge av sin tjenestegjøring i [REDACTED]. Det er videre på det rene at skadelidte er 100 % ervervsufør i dag. Det sentrale spørsmål er om hele uførheten kan tilbakeføres til FN-tjenesten eller om skadelidte ville ha vært helt eller delvis ufør også om tjenesten tenkes borte.

Det er betingelseslæren som skal legges til grunn. Det avgjørende da er om ansvarshendelsen kan anses som en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for [REDACTED] psykiske plager, jf. P-Pille dommen s 64, jf. s. 70. I den sammenheng presiseres at det etter gjeldende erstatningsrett ikke er grunnlag for forholdsmessig oppdeling av erstatningsansvaret Det er heller ikke et krav etter forskriften at det må foreligge en PTSD-diagnose for rett til kompensasjon. Det er tilstrekkelig at det foreligger en psykisk lidelse.

Skadelidte har bevisbyrden for at det foreligger en nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng. Kravene til bevisene for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningen, enn etter de alminnelige erstatningsreglene, jf. Departementets tolkningsnotat av 22.11.10, hvor det uttales *”da de fleste kravene under kompensasjonsordningen ligger langt tilbake i tid, skal beviskravet praktiseres lempeligere enn etter et krav under det alminnelige erstatningsmessige grunnlag.”*

I saker hvor skadelidte, som i denne saken, har vært utsatt for flere hendelser som sammen kan ha medført den totale uførheten, blir spørsmålet om de ansvarlige hendelsene blir solidarisk ansvarlig. Dette betyr at de forhold som har virket som en nødvendig betingelse, er ansvarlig overfor skadelidte, og ansvaret er solidarisk. Det er mao ikke slik at tapet fordeles etter den forholdsmessige innflytelse hver skadeårsak har hatt for resultatet. Nemnda viser i denne sammenheng til eget vedtak i sak 11/2011, samt Morten Kjellands artikkel, *”Særlig sårbarhet i personskadeerstatningsretten: en analyse av generelle og spesielle årsaksregler (2008)”*, hvorfra det gjengis:

”Der skadelidte har vært utsatt for flere trafikkulykker, kan den første både ha medført realiserte skader og ha gjort skadelidte mer utsatt for nye belastninger. Rettspraksis gir eksempler på at deler av skaden kan ha oppstått i samvirke mellom den latente sårbarheten etter ulykke nr. 1 og den utløsende ansvarshendelsen etter ulykke nr. 2. Når begge ulykkene på denne måten er nødvendig skadebetingelser, vil begge skadevolderne ut fra hovedregelen – betingelseslæren og solidaritetsregelen – bli solidarisk ansvarlig. Prinsippet om at skadevolder må ta skadelidte som han er, omfatter i utgangspunktet også ansvarsbetinget, ervervet sårbarhet. Pr i dag er det uklart hvor langt dette utgangspunktet gjelder».

SPK har anført at skadelidte ville falt ut av arbeid uansett om man tenker seg tjenesten borte. Spørsmålet blir da hvorvidt de medisinske erklæringene gir holdepunkter for å legge til grunn at hans psykiske plager som følge av tjenesten fremstår som mest sannsynlige årsak til hans ervervsuførhet i dag. SPK har gjennom tidligere vedtak erkjent at han har pådratt seg en varig psykisk skade som følge av tjenesten. SPK har videre anført at hele skadelidtes uførhet utelukkende skyldes bilulykken, og begrunner dette med henvisning til sakens dokumenter og psykiater Marianne Jakobsens rådgivende uttalelse. Derved snus bevisbyrden slik at SPK har bevisbyrden, jf. Rt. 1999 s. 1473.

Nemnda anser det dokumentert at skadelidte allerede umiddelbart etter tjenesten viste at han fungerte dårlig sosialt, utdannings- og yrkesmessig, samt personlig. Han løste sine personlige

problemer i denne tiden med blant annet flukt fra Politihøgskolen, rastløshet, høyt aktiveringsnivå, spenningssøkning og massiv unnvikelsesadferd. Han var en ressurssterk og velfungerende ung mann før han reiste til [REDACTED]. Bildet etter hjemkomst viser at han var sterkt preget, nærmest ødelagt av det han hadde opplevd i [REDACTED]. Det er ikke andre årsaker til stede som på tidspunktet før utreise kan begrunne hans adferd.

Skadelidte har for Nemnda forklart at han slet psykisk allerede tilbake på 80-tallet, siden kort tid etter hjemkomst fra [REDACTED]. Før skadelidte reiste ut, var han elev ved politihøgskolen. Det var streng selektering, og det ble stilt høye krav til både fysisk og psykisk helse ved opptak. Skadelidte har også gode referanser fra denne tiden som politielev. Etter han kom tilbake fra tjenesten i [REDACTED] ser man imidlertid en klar endring i hans adferdsmønster. Han forklarer selv at da han etter juleferien kom tilbake på politiskolen, kom reaksjonen som ”lyn fra klar himmel”, han fikk panikkangst og forlot oppstillingsplassen, tok av seg uniformen og sluttet umiddelbart på skolen. Han mener selv hele situasjonen ga ham så sterke assosiasjoner til opplevelsene i [REDACTED], noe han ikke taklet der og da. Skadelidte forklarer også at han utviklet et uvanlig høyt aktiveringsnivå, noe som underbygges av at han også fikk konsentrasjonsvansker, og at det i denne tiden ble konsumert mye alkohol. Alkoholbruken hadde tiltatt under selve tjenesten, og eskalerte kraftig i tiden etter. Skadelidte følte hele tiden uro, og reiste i denne perioden på lofotfiske, der han følte han kunne oppbære det aktiveringsnivået han hadde hatt i forbindelse med tjenestegjøringen. Dette var sesongarbeid og han arbeidet stort sett hele tiden mens han var på båten, og når de kom i land konsumerte han mye alkohol.

Skadelidte ble utsatt for en bussulykke i 1987, og fikk massive fysiske skader. Det er for Nemnda fremholdt at hans fastlege siden 1987 i brev av 29. juli 2010 til NAV, utelukkende legger vekt på skadelidtes fysiske plager ved søknaden om full uføretrygd. Nemnda finner imidlertid ikke grunn til å tillegge dette avgjørende vekt. Selv om den fysiske skaden har gitt skadelidte massive smerteplager og somatiske lidelser, fremstår det ut fra hans samlede symptom-bilde, både med hensyn til alvorsgrad og forløp, etter tjenesten i [REDACTED] som at hans reelle plager gjennomgående har vært hans særlige sårbarhet som følge av FN-tjenesten. Skadelidte har i tiden etter bussulykken også hatt kortvarige arbeidsforhold. Selv om hans psykiske plager ikke har vært fremtredende i legejournaler, er det på det rene at skadelidte allerede umiddelbart etter tjeneste var så vidt sterkt plaget at han ikke fungerte i arbeidslivet. Det må legges til grunn at skadelidte i tiden etter bussulykken har brukt den fysiske skaden for det det var verdt i systemet, for å unngå å kjenne på sine reelle problemer. Likevel synes de altoverveiende symptomer i dag å reflektere hans traumatiske opplevelser og ulike episoder fra tjenesten i [REDACTED].

Nemnda viser til at kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningen enn etter de alminnelige erstatningsreglene. Nemnda har i tidligere avgjørelser presisert at dette også får konsekvenser for kravene til bevis for så vidt gjelder spørsmålet om skadelidte uansett ville ha falt ut av arbeidslivet. Hensynet bak de lempeligere beviskrav er at det handler om en skade påført langt tilbake i tid. Nemnda finner på denne bakgrunn det tilstrekkelig sannsynliggjort at skadelidtes psykiske plager må anses som årsak til hans ervervsmessige uførhet. Det vises blant annet til spesialisterklæringen fra psykiater Schwebs, at skadelidte i dag ikke har fysiske plager og er fysisk aktiv i stor grad, samt at han nå har fått innvilget yrkesskadefordeler hos NAV for psykiske lidelser. NAV legger til grunn at hele hans arbeidsuførhet har sin årsak i godkjent yrkessykdom. Skadelidte har videre sterkt redusert sitt alkoholforbruk etter at han har blitt åpen om sine psykiske lidelser.

På denne bakgrunn legges til grunn at skadelidte er påført varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i en internasjonal operasjon. De samlede hendelser han ble utsatt for under tjenesten i [REDACTED] anses som en nødvendig og den dominerende årsak til at han i dag er 100 % varig ervervsmessig ufør. Konsekvensen av dette er at skadelidte har krav på full kompensasjon etter forskriften § 4.

Advokat Merckoll har fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand på totalt kr. 65 920,84 inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 35 timer og 25 minutter. Av dette er det utbetalt kr. 30 000,- à konto. Nemnda viser til at beløpet er høyt, og i det øvre sjiktet av det som etter gjeldende praksis anses som rimelig og nødvendig og som dekkes etter ordningen, jf. kompensasjonsforskriften § 10. Ut fra en helhetsvurdering av de fremlagte salærlistene, finner Nemnda likevel å dekke kravet i sin helhet.

For skadelidtes fremmøte er det lagt frem et krav på totalt kr. 1648,- som inkluderer utgifter i forbindelse med skadelidtes fremmøte for Nemnda. Nemnda legger til grunn at utgiftene ligger innenfor det rimelige og nødvendige og kravet tas i sin helhet til følge.

3. Konklusjon

Klagen tas til følge i det skadelidte har krav på maksimal ytelse tilsvarende 35 G etter kompensasjonsforskriften. SPK skal gjøre fradrag for allerede utbetalt billighetserstatning.

Utgifter til juridisk bistand og reiseutgifter i klagebehandlingen dekkes med kr. 37 568,84 inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

***

Oslo, 12. desember 2013

Ragnhild M. Hagen
Klagenemndas varaleder